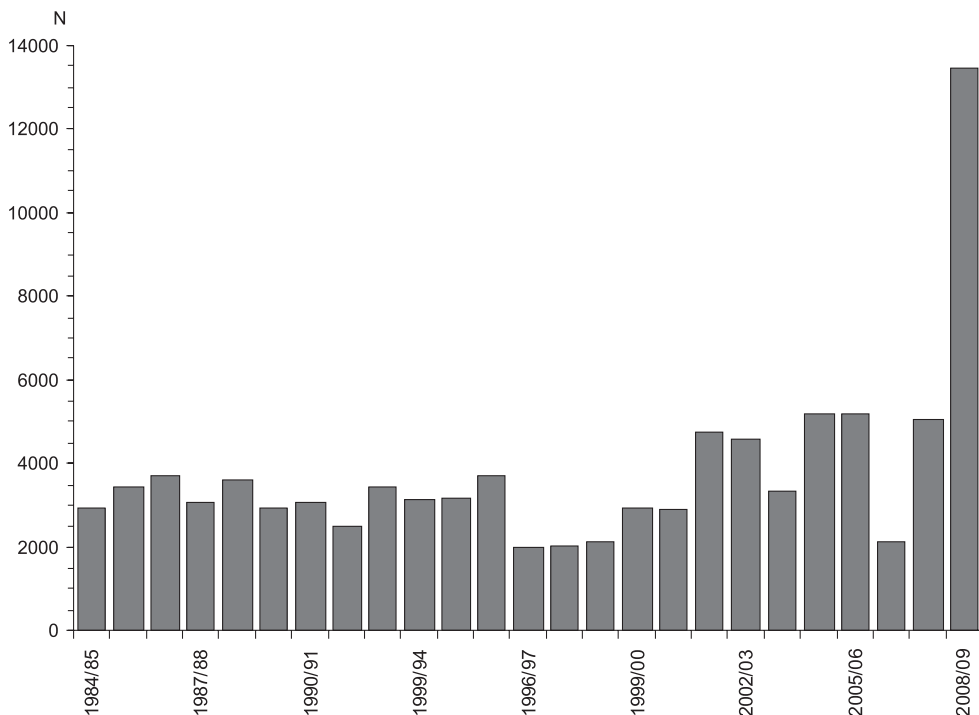

Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie wrzesień 2008–kwiecień 2009

Jesienią 2008 roku rozpoczęto 25. sezon liczeń ptaków wodnych w zachodniej części Zatoki Gdańskiej. W stosunku do lat ubiegłych teren objęty badaniami oraz metodyka pozostały bez zmian (Meissner et al. 2000). Podczas kontroli styczniowej policzono mewy przebywające na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej i na dużych, komunalnych składowiskach śmieci w Gdańsku Szadółkach, w Łężycach koło Gdyni i w Swarzewie.

Zima 2008/2009 należała do łagodnych. Średnie temperatury miesięczne dla miesięcy zimowych wynosiły: grudzień $+2,1^{\circ}\text{C}$, styczeń i luty $+0,1^{\circ}\text{C}$. Najniższe temperatury odnotowano w pierwszej połowie stycznia (do $-9,9^{\circ}\text{C}$), a najdłuższy okres występowania ujemnych średnich dziennych temperatur miał miejsce od 29.12.2008 do 8.01.2009 (www.tutiempo.net dla stacji pomiarowej Gdańsk Port Północny). Zlodzenie pojawiło się podczas kontroli w styczniu i objęło swoim zasięgiem jezioro Ptasi Raj i brzegi Martwej Wisły. Całkowicie zamrożony był tylko bardzo płytki akwen Zatoki Puckiej koło Władysława. Wzdłuż Półwyspu Helskiego utrzymywał się pas lodu o szerokości od kilkuset do kilkunastu metrów, stopniowo zwężający się w kierunku Juraty. Zamrożony był też pas przybrzeżnych wód na północ od Osłonina oraz między ujściem Redy i wsią Rewa. Zwartą kra płynęła Wisła.

W styczniu i lutym stwierdzono najwyższe w całej historii badań liczebności łabędzia niemego *Cygnus olor* (tab. 1). Na przestrzeni lat liczebność łabędzi niemych nie wykazywała zimą większych fluktuacji. Po okresowym, wyraźnym obniżeniu w latach 1996–2001 liczba ptaków ustabilizowała

Rys. 1. Maksymalne liczebności łabędzia niemego *Cygnus olor* odnotowane podczas kolejnych zim
Fig. 1. Maximum numbers of the Mute Swan noted during consecutive winter seasons

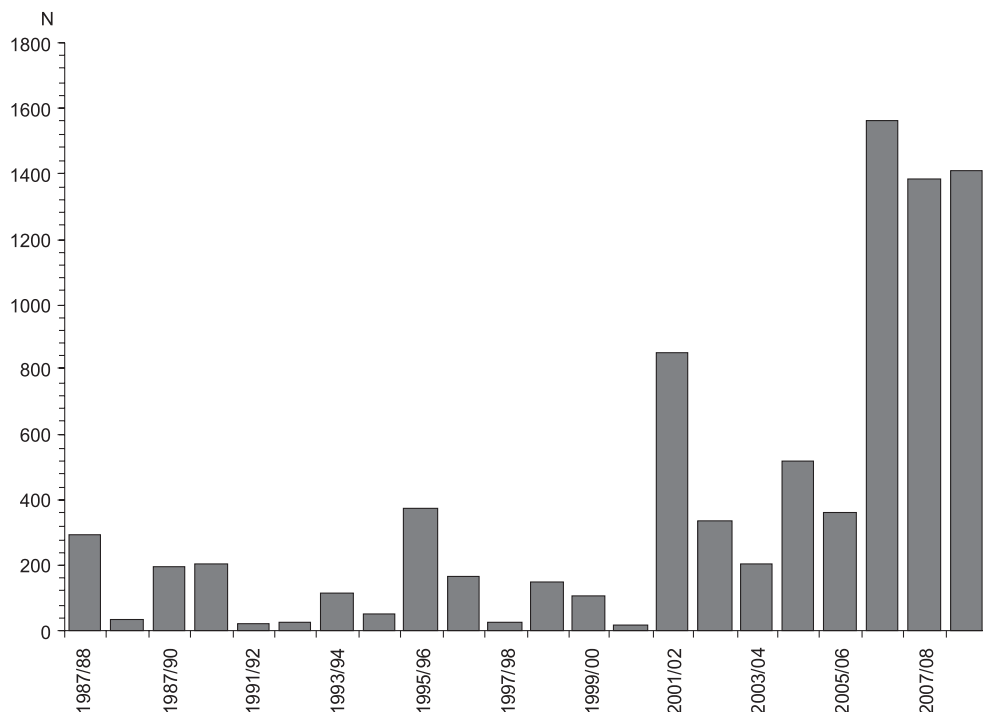
Tabela 1. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonie 2008/2009**Table 1.** Numbers of waterfowl species on the Bay of Gdańsk in the 2008/2009 season. (1) – species, (2) – total

Gatunek (1)	13–14. 09.08	11–12. 10.08	15–16. 11.08	13–14. 12.08	17–19. 01.09	14–16. 02.09	14–15. 03.09	18–19. 04.09
<i>Cygnus olor</i>	722	1610	1835	2038	10579	13469	2808	1260
<i>Cygnus columbianus</i>			1	2	2		2	
<i>Cygnus cygnus</i>			135	170	673	669	97	
<i>Cygnus atratus</i>					1			
<i>Anser fabalis</i>				2				28
<i>Anser brachyrhynchus</i>								1
<i>Anser albifrons</i>				4		2	88	52
<i>Anser anser</i>	21	138	1	12		320	118	20
<i>Branta leucopsis</i>			1			5		
<i>Branta bernicla</i>	1	12	2					
<i>Tadorna tadorna</i>	2	1					52	64
<i>Chenonetta jubata</i>								2
<i>Anas penelope</i>	391	941	260	41	2	12	612	47
<i>Anas strepera</i>	9	20	42	3	1	1	2	56
<i>Anas crecca</i>	58	77	13			4	11	292
<i>Anas platyrhynchos</i>	1055	1961	2178	2629	3879	2401	1416	197
<i>Anas acuta</i>		8					16	1
<i>Anas querquedula</i>								28
<i>Anas clypeata</i>	12	15						22
<i>Aythya ferina</i>	8	35		4	95	107	8	4
<i>Aythya fuligula</i>	857	5575	6195	16767	29209	10874	8691	8708
<i>Aythya marila</i>	11	56	80	131	2510	3	956	22
<i>Somateria mollissima</i>		58	5	32	173	7	42	29
<i>Clangula hyemalis</i>	3	48	2311	3044	4263	4341	6195	3331
<i>Melanitta nigra</i>	3	61	78	4	68	342	1318	365
<i>Melanitta fusca</i>		17	221	3405	1719	933	2225	9
<i>Bucephala clangula</i>	126	239	2778	3963	5855	7160	3525	246
<i>Mergus albellus</i>			20	145	1411	523	122	19
<i>Mergus serrator</i>		8	119	253	337	117	195	15
<i>Mergus merganser</i>	186	348	306	644	8492	4332	588	62
<i>Gavia stellata</i>		2	4	1		1		1
<i>Gavia arctica</i>	2	2		1				3
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	12	9	5		2	3	2	
<i>Podiceps cristatus</i>	322	1919	1137	675	1251	445	2611	21
<i>Podiceps grisegena</i>	1		1					
<i>Podiceps auritus</i>	1	36	19	3	2	1	13	6
<i>Ardea cinerea</i>	37	60	140	61	75	46	79	129
<i>Egretta alba</i>							3	
<i>Phalacrocorax carbo</i>	7494	5968	5375	8712	4319	4931	2922	2187

Gatunek (1)	13-14. 09.08	11-12. 10.08	15-16. 11.08	13-14. 12.08	17-19. 01.09	14-16. 02.09	14-15. 03.09	18-19. 04.09
<i>Fulica atra</i>	4798	4686	5164	6386	4886	7944	3891	239
<i>Gallinula chloropus</i>		1					1	1
<i>Alle alle</i>					1			
<i>Alca torda</i>				4				
<i>Cepphus grylle</i>								1
Suma (2)	16133	23910	28430	49159	79804	58994	38610	17468

się na poziomie około 4–5 tysięcy (z wyjątkiem sezonu 2006/2007) (rys. 1). Prawie 13 500 osobników tego gatunku widziane w lutym 2009 roku jest największym odnotowanym dotąd ugrupowaniem tego gatunku w Polsce (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Wieloch 2004) i stanowi około 5% populacji zimującej w północno-zachodniej i centralnej Europie szacowanej na 250 tys. osobników (Wetlands International 2006). Znacznie wyższą liczebność (około 670 os. w styczniu i lutym), w porównaniu do poprzednich sezonów (około 130–230 os.), osiągnął również łabędź krzykliwy *C. cygnus* (Meissner & Rydzkowski 2006, 2007, Meissner et al. 2009). Podobnie jak w poprzednich latach najczęściej łabędzi przebywało zimą na płytkich wodach Zatoki Puckiej wzdłuż Półwyspu Helskiego między wsiami Kuźnica i Jurata. Był to również trzeci z kolei sezon, w którym liczebności zimujących bielaczków *Mergus albellus* przekroczyły tysiąc osobników (rys. 2). Bardzo licznie pojawiły się też czernica *Aythya fuligula* i nurogęs *M. merganser*. Z rzadziej spotykanych gatunków zaobserwowano zimującego koło Gdyni Orłowa samca krakwy *Anas strepera*, łabędzia czarnego *C. atratus* koło Jastarni, alczyka *Alle alle* koło Rewy i gęś krótkodziobą *Anser brachyrhynchus* (tab. 1).

Wyniki liczenia mew w styczniu 2009 przedstawiono w tabeli 2. Udział mewy srebrzystej *Larus argentatus* na wysypiskach śmieci w ostatnich 7 latach stopniowo się zmniejszał (rys. 3). Największe

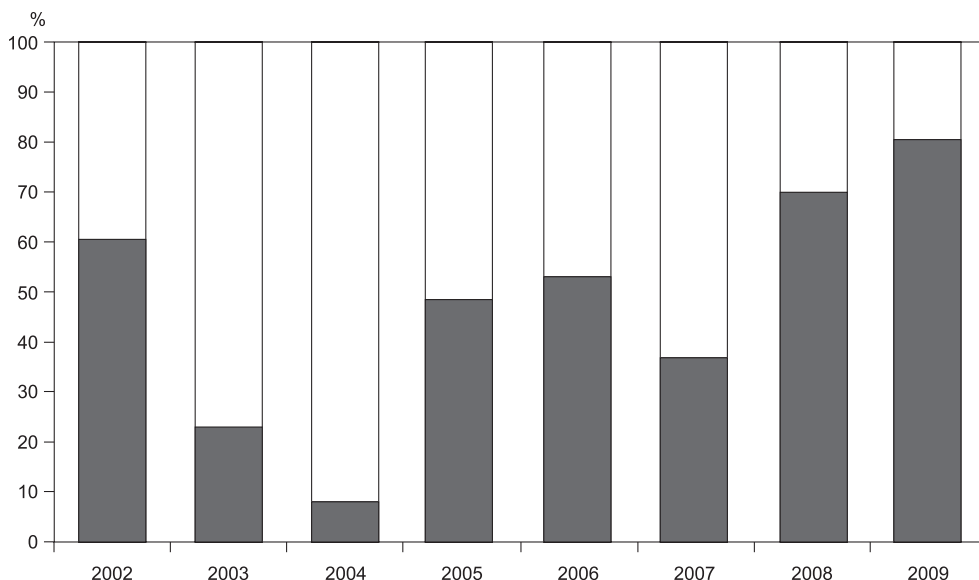
Rys. 2. Maksymalne liczebności bielaczka *Mergus albellus* odnotowane podczas kolejnych zim
Fig. 2. Maximum numbers of the Smew noted during consecutive winters

Tabela 2. Liczebność poszczególnych gatunków mew stwierdzonych w styczniu 2009 nad Zatoką Gdańską i na trzech wyspiskach śmieci położonych w pobliżu wybrzeża
Table 2. Numbers of particular gull species recorded in January 2009 at the Bay of Gdańsk and on three refuse grounds situated near the coast. (1) – species, (2) – Bay of Gdańsk, (3) – refuse ground, (4) – total

Gatunek (1)	Zatoka Gdańska (2)	Składowiska śmieci (3)			Razem (4)
		Łężyce	Szadółki	Swarzewo	
<i>Larus argentatus</i>	10 052	400	1 600	450	12 502
<i>Larus cachinnans</i>	29		42	7	78
<i>Larus marinus</i>	521		13	35	569
<i>Larus canus</i>	2 119		15	23	2 157
<i>Larus ridibundus</i>	3 782		1	6	3 789
<i>Larus minutus</i>	1				1
Razem (4)	16 504	400	71	521	17 496

koncentracje na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej zanotowano w okolicach portu we Władysławowie (3800 os. – P. Zięcik) i w porcie rybackim w Helu (1287 os. – A. Kośmicki). Jedną z przyczyn tego zjawiska może być rozpoczęte w 2004 roku regularne płoszenie mew przebywających na wyspiskach w Łężycach i Swarzewie przez wynajętych sokolników. Podana liczebność mew białogłowych *L. cachinnans* z powodu trudności z jej odróżnianiem w dużych stadach z pewnością jest zaniżona.

Na poszczególnych odcinkach ptaki liczyli: G. Bela, S. Bzoma, M. Goc, D. Jakubas, A. Janczyszyn, A. Kośmicki, E. Kurach, W. Meissner, A. Niemczyk, L. Pilacka, P. Rydzkowski, H. Rzyska, M. Ściborski, J. Typiak, C. Wójcik, P. Zięcik. Wszystkim Im serdecznie dziękujemy. Badania były dofinansowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Praca Grupy Badawczej Ptaków Wodnych KULING nr 142.

Rys. 3. Udział mew srebrzystych *Larus argentatus* w styczniu, w kolejnych sezonach, na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej (kolor czarny) i na wyspiskach śmieci (kolor biały)
Fig. 3. Proportions of the Herring Gull in the Bay of Gdańsk (black) and on the refuse grounds (white) in January of consecutive seasons

Summary: Numbers of waterfowl species on the Bay of Gdańsk in the period from September 2008 to April 2009. In the season 2008/2009 censuses of waterfowl were carried out for the 25th time in the western part of the Bay of Gdańsk. That winter ranked among the mild; the longest span of temperatures below zero fell mainly on the first decade of January, when the bay was frozen to a very limited extent. The highest ever recorded abundance of the Mute Swan *Cygnus olor* (almost 13 000 inds.) was noted in the study season, which constitutes 5% of the population of this species wintering in north-western and central Europe), and also high numbers of the Whooper Swan *C. cygnus*, Smew *Mergus albellus*, Tufted Duck *Aythya fuligula* and Goosander *M. merganser*. Recent data indicate a constant decrease in the proportion of the Herring Gull *Larus argentatus* on municipal refuse grounds near the Bay of Gdańsk.

Literatura

- Meissner W., Koziróg L., Kisicka I. 2000. Zimowanie ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonach 1997/1998 i 1998/1999. Not. Orn. 41: 92–97.
- Meissner W., Rydzkowski P. 2006. Zimowanie ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonie 2004/2005. Not. Orn. 47: 60–63.
- Meissner W., Rydzkowski P. 2007. Zimowanie ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonie 2005/2006. Not. Orn. 48: 142–146.
- Meissner W., Typiak J., Kośmicki A., Bzoma S. 2009. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie maj 2007–kwiecień 2008. Not. Orn. 50: 65–72.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Wetlands International 2006. Waterbird population estimates – fourth edition. Wetlands International, Wageningen.
- Wieloch M. 2004. *Cygnus olor* (Gmel., 1789) – łabędź niemy. W: Gromadzki M. (red.) Ptaki (cz. I). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, ss. 91–95. Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

Włodzimierz Meissner

Pracownia Ekofizjologii Ptaków, Katedra Ekologii i Zoologii Kręgowców UG,
Legionów 9, 80-441 Gdańsk
w.meissner@univ.gda.pl

Piotr Rydzkowski

Słoneczna Dolina 20b/4, 80-126 Gdańsk
prydzkowski@ymail.com